

Praha 8. 11. 2016

8

Léčba uživatelů drog v ČR v roce 2015

The treatment of drug users in the Czech Republic in 2015

Souhrn

Národní registr léčby uživatelů drog je novým zdravotním registrem. Tento registr obsahuje data o pacientech, kteří začali a ukončili léčbu závislosti (vč. substituční). Údaje o léčených klientech v r. 2015 nahlásilo do registru celkem 148 programů. V registru bylo evidováno celkem 1 569 uživatelů alkoholu, 41 uživatelů tabáku a 157 patologických hráčů a 5 874 uživatelů drog mimo alkoholu a tabáku (nelegálních drog).

Summary

The National Register of Drug Users in Treatment is new health register. The register includes data on patients starting and terminating addiction (including substitution) treatment. 148 programs reported data on treated clients to register in 2015. A total of 1,569 alcohol users, 41 tobacco users, 157 gamblers and 5,874 illegal drug users (excluding alcohol and tobacco) were recorded in the register.

Úvod

K popisu situace v oblasti léčby uživatelů drog v ČR jsou použity data z nového Národního registru léčby uživatelů drog (NRLUD).

NRLUD jako nový zdravotní registr integruje stávající informační systém Hygienické služby, tzv. Registr žádostí o léčbu spojenou s užíváním drog a substituční registr (tzv. NRULISL), tedy dvě hlásné povinnosti do jednoho registru.

NRLUD na rozdíl od Registru žádostí o léčbu umožňuje také hlášení osob s primární drogou alkohol i tabák nebo patologických hráčů. Primární diagnóza (problém), pro kterou je pacient léčen, je tedy závislostní a evidována je zahájená léčba (intervence) směřující k uzdravě. Základem sběru dat je hlášení zahájení léčby a hlášení ukončení léčby.

Zařízení, jež poskytují programy typu terapeutických komunit, programy v kontextu následné péče a doléčování, programy substituční léčby, nezdravotnické i zdravotnické intervence a programy s psychosociálním poradenstvím a podporou ke změně postojů k užívání drog, vzorců užívání drog, redukci užívání drog, prevenci relapsu apod. hlásí do registru osoby, kterým byla poskytnuta intervence, jako je poradenství, detoxifikace či abstinenčně orientovaná léčba.

Registr shromažďuje základní socio-demografické údaje klientů/pacientů, údaje o užívaných návykových látkách, rizikovém chování, zdravotních a sociálních dopadech jejich užívání atd.

Registr poskytuje souhrnné údaje pro statistické přehledy jak na národní, tak i mezinárodní úrovni, dále pro epidemiologické studie a zdravotnický výzkum. Data tohoto registru slouží jako podklad tzv. indikátoru žádosti o léčbu.

Indikátor žádosti o léčbu (The Treatment demand indicator, „TDI“) je jedním z pěti klíčových indikátorů drogové epidemiologie stanovených Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost (dále jen EMCDDA), jejichž sběr je členským státům EU uložen v článku 5 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1920/2006 ze dne 12. prosince 2006. Sledování žádosti o léčbu je součástí Drogového informačního systému, jehož realizaci předpokládá řada usnesení vlády k národním strategiím protidrogové politiky a jejich akčním plánům, aktuálně k Národní strategii protidrogové politiky na období 2010–2018. Garantem předávání dat do EMCDDA je Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti při Úřadu vlády ČR (Studničková, 2009).

NRLUD byl spuštěn v březnu 2015. Vzhledem k tomu, že není dostupné datové rozhraní, které je základem pro import dat z existujících informačních systémů používaných v léčebných zařízeních (nemocniční informační systémy, programy pro ambulantní zdravotnická zařízení, UniData – software pro evidenci klientů a výkonů v adiktologických službách apod.), v registru dosud chybí data z významné části léčebné sítě.

Výsledky

Údaje o léčených klientech v r. 2015 nahlásilo do registru celkem 148 programů, přičemž 66 % hlášení pochází z ambulantní léčby (z toho 42 % hlášení pochází ze substituční léčby), 17 % z kontaktních center a terénních programů, 11 % z lůžkové (zdravotnické) léčby a 6 % z terapeutických komunit (Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2016b). Nejčastěji zastoupenými regiony v registru z hlediska počtu zařízení byla Praha (31 programů), Ústecký kraj (16 programů) a Jihomoravský kraj (15 programů). Podrobné členění hlásících programů v r. 2015 podle krajů uvádí tabulka 1.

Celkově bylo v r. 2015 evidováno 7 641 klientů v léčbě, z nichž 1 895 zahájilo léčbu v souvislosti s užíváním návykových látek poprvé v životě (tzv. prvožadatelé). V novém registru NRLUD se evidují kromě uživatelů nelegálních drog také uživatelé alkoholu, tabáku a také patologičtí hráči. V NRLUD se sleduje zvláště druh legální či nelegální drogy (např. alkohol, tabák, opiáty/opioidy, kanabinoidy) a dále se sledují jednotlivé užívané látky (např. u alkoholu se sleduje pivo, víno, destiláty, atd., u opiátů/opioidů se sleduje heroin, morfin, opium, buprenorfin, atd.). V následujících tabulkách a grafech jsou klienti členění převážně podle druhu užívané látky, někde jsou vyčleněny jednotlivé látky.

Pro srovnání, údaje o léčených klientech v r. 2014 nahlásilo do Registru žádostí o léčbu hygienické služby celkem 194 programů, přičemž více než polovina (51,5 %) hlášení pochází z 66 nízkoprahových programů, čtvrtina (24,5 %) z 84 ambulantních programů a čtvrtina (24,0 %) ze 44 pobytových léčebných zařízení (Füleová et al., 2015). Nejčastěji zastoupenými regiony v registru byly Moravskoslezský kraj (31 hlásících zařízení), Praha (30) a Olomoucký kraj (27). Celkově bylo v r. 2014 evidováno 10 108 žadatelů o léčbu, z nichž 4 743 zahájilo léčbu v souvislosti s užíváním drog poprvé v životě (Mravčík et al., 2015).

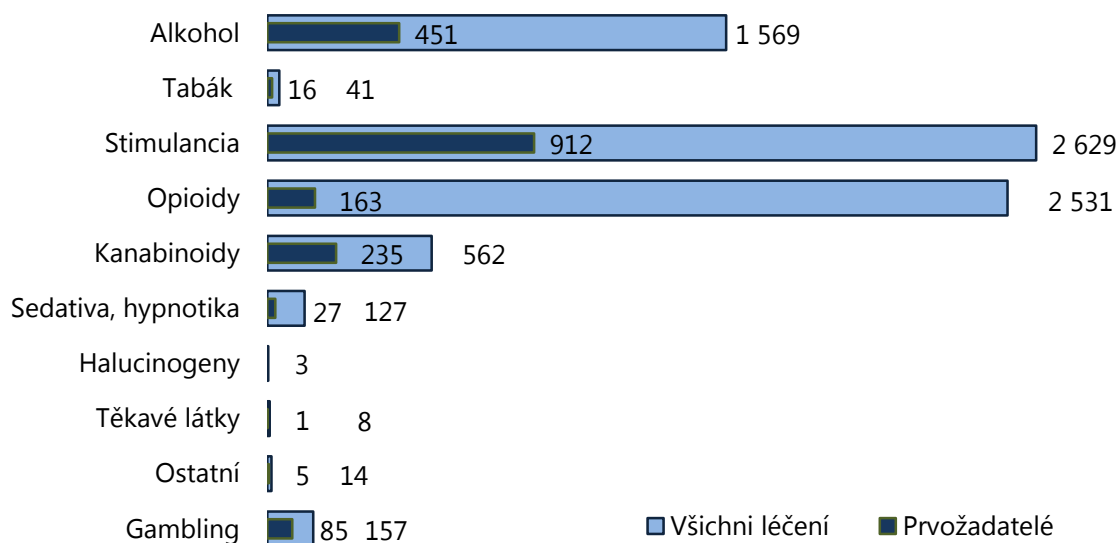
tabulka 1: Počet provozovatelů a programů hlásících léčené klienty do NRLUD v r. 2015 podle krajů

Kraj	Ambulantní péče	z toho substituční léčba	Kontaktní centrum a terénní program	Lůžková péče	Terapeutická komunita	Celkem
Hl. m. Praha	28	19	1	2	0	31
Středočeský kraj	9	8	3	1	1	14
Jihočeský kraj	7	5	3	1	2	13
Plzeňský kraj	5	2	1	1	0	7
Karlovarský kraj	1	1	1	0	0	2
Ústecký kraj	6	2	7	1	2	16
Liberecký kraj	4	3	0	1	1	6
Královéhradecký kraj	6	5	0	1	0	7
Pardubický kraj	0	0	1	1	0	2
Kraj Vysočina	5	2	2	3	1	11
Jihomoravský kraj	13	9	0	0	2	15
Olomoucký kraj	5	1	2	3	0	10
Zlínský kraj	4	2	2	1	0	7
Moravskoslezský kraj	5	3	2	0	0	7
Celkem	98	62	25	16	9	148

V r. 2015 bylo v registru celkem 1 569 (21 %) léčených uživatelů alkoholu, 41 (1 %) uživatelů tabáku a 157 (2 %) léčených patologických hráčů. Uživatelů drog mimo alkoholu a tabáku (nelegálních drog) bylo celkem 5 874 (77 %). Poprvé v životě bylo léčeno 451 uživatelů alkoholu (29 % ze všech léčených uživatelů alkoholu), 16 uživatelů tabáku (39 %), 85 gamblerů (54 %) a 1 343 (23 %) uživatelů ostatních drog (graf 1).

Mimo alkohol byla nejčastěji užívanou základní drogou stimulancia (2 629 osob; 34 %), z nich zejména pervitin, který jako hlavní užívanou látku označilo 2 592 osob (34 %), následovaly opioidy (2 531 osob; 27 %) a kanabinoidy (562 osob; 7 %). U prvožadatelů o léčbu bylo pořadí podle primární drogy jiné – nejvyšší počet klientů je opět u stimulantů, resp. pervitinu (895 osob; 47 %), následují konopné látky (235 osob; 12 %) a opioidy (163 osob; 7 %).

graf 1: Struktura žadatelů o léčbu v r. 2015 podle druhu primární drogy (problému)

Téměř 85 % (2 150 z 2 531 osob) uživatelů opioidů tvořili v r. 2015 pacienti v substituční léčbě. Vzhledem k tomu, že se do NRLUD při spuštění registru (březen 2015) nahrály všechny záznamy z původního registru substituční léčby (NRULISL), ve kterém se sledovalo méně položek, došlo k tomu, že některé byť i povinné položky nejsou u těchto záznamů k dispozici nebo jsou nekompletní. Tento problém se týká 40 % (934) osob užívajících opioidy. Z uživatelů opioidů, kteří měli uvedenu konkrétní užívanou látku (1 434 osob), více než polovina (55 %; 787 osob) užívala heroin a více než třetina (35 %; 459 osob) buprenorfin (graf 1 a tabulka 2).

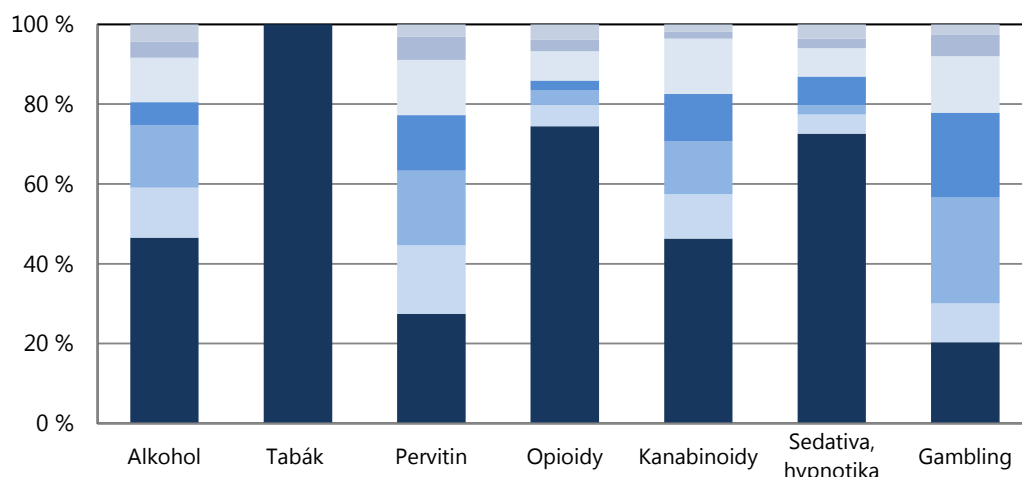
tabulka 2: Počet žadatelů o léčbu v r. 2015 podle primární (základní) drogy

Druh drogy/droga	Všichni léčení	Prvožadatelé
Alkohol	1 569	451
Tabák	41	16
Stimulancia	2 629	912
amfetamin	14	5
crack kokain	2	0
efedrin	1	1
extáze (MDMA, MDA, MDEA)	6	3
kokain	13	7
pervitin	2 592	895
jiná stimulancia	1	1
Opioidy	2 531	163
buprenorfin	512	53
buprenorfin v kombinaci s naloxonem	53	7
fentanyl	2	0
heroin	860	73
kodein a jeho deriváty	13	4
metadon	40	3
morfin	20	0
opium	26	9
jiné opiáty	43	0
jiné syntetické opiáty (kromě opiátových analgetik)	3	0
jiná opiátová analgetika	25	14
neuveдено	934	0
Kanabinoidy	562	235
hašiš	1	0
marihuana	561	235
Sedativa, hypnotika	127	27
barbituráty	5	4
benzodiazepiny	93	13
hypnotika III. generace (tzv. Z-drugs)	21	8
jiná sedativa, hypnotika	8	2
Halucinogeny a delirogeny	3	0
LSD	3	0
Těkavé látky	8	1
toluen	7	1
jiná ředidla	1	0
Ostatní drogy	14	5
Gambling	157	85
Celkem	7 641	1 895

U všech povinných položek existuje v NRLUD úniková možnost „neznámo“, která by měla být využívána v případě, že danou informaci nelze od klienta získat. Při zpracování dat z NRLUD byla tato možnost z analýzy vyloučena.

Denní užívání alkoholu bylo zaznamenáno u 47 % klientů s touto základní drogou, tabák denně užívali všichni uživatelé, u pervitinu 27 %, opioidů 74 %, kanabinoidů 46 % a u sedativ a hypnotik to bylo 73 % uživatelů dané drogy. Denně hrálo při vstupu do léčby 20 % gamblerů (graf 2).

graf 2: Struktura žadatelů o léčbu v r. 2015 podle četnosti užívání základní drogy (problému)

	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
■ denně	651	37	539	476	184	61	23
■ 4 – 6 dní v týdnu	175	0	337	34	44	4	11
■ 2 – 3 dny v týdnu	218	0	366	23	53	2	30
■ 1x týdně či méně často	81	0	273	16	47	6	24
■ neužita v posledním měsíci	156	0	273	47	55	6	16
■ neužita v posledních 3 měsících	56	0	114	18	7	2	6
■ neužita v posledním roce a déle	61	0	60	25	7	3	3

Dalším ukazatelem, který se povinně sleduje v NRLUD, je způsob aplikace drogy (tabulka 3). Injekční forma aplikace byla evidována výhradně u uživatelů nelegálních drog, a to zejména u uživatelů pervitinu (71 %). Mezi uživateli opioidů byla injekční aplikace uvedena v 70 %. Většina injekčních uživatelů pervitinu užila drogu injekčně v posledním měsíci (63 %). Mezi uživateli opioidů užilo drogu injekčně v posledním měsíci 47 % všech injekčních uživatelů. Mezi prvožadateli injekční aplikaci uvedlo 63 % uživatelů pervitinu i opioidů, z nich v posledních 30 dnech injekčně užívalo drogu 71 % uživatelů pervitinu a 73 % uživatelů opioidů.

Dalšími způsoby aplikace drogy bylo čichání či šňupání, které bylo evidováno u téměř čtvrtiny uživatelů pervitinu a perorální užití, které bylo zaznamenáno u více než pětiny uživatelů opioidů. U prvožadatelů užívajících pervitin uvedla jako způsob aplikace drogy čichání či šňupání téměř třetina klientů a více než čtvrtina prvožadatelů užívajících opioidy uvedla požití perorální.

tabulka 3: Počet žadatelů o léčbu v r. 2015 podle užívané drogy (problému) a způsobu aplikace, v %

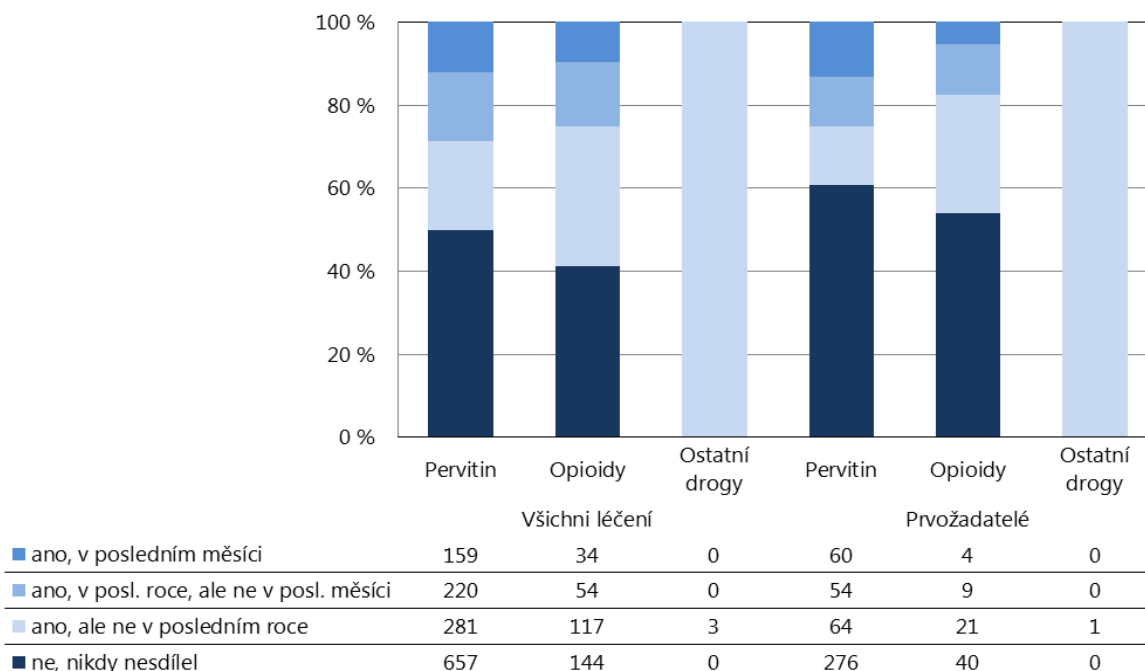
Způsob aplikace	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
všichni léčení							
Injekční	0,0	0,0	71,5	69,2	0,4	1,1	0,0
v posledních 30 dnech	0,0	0,0	45,1	32,7	0,2	1,1	0,0
v posledních 12 měsících	0,0	0,0	12,7	8,9	0,0	0,0	0,0
před 12 měsíci	0,0	0,0	11,6	13,3	0,2	0,0	0,0
Perorální	100,0	0,0	1,0	22,5	0,4	97,8	0,0
Kouření	0,0	100,0	3,9	6,2	98,3	0,0	0,0
Čichání, šňupání	0,0	0,0	23,6	1,8	0,8	0,0	0,0
Jiný	0,0	0,0	0,0	0,4	0,2	1,1	100,0
prvožadatelé							
Injekční	0,0	0,0	62,8	62,7	0,0	3,7	0,0
v posledních 30 dnech	0,0	0,0	44,5	45,6	0,0	3,7	0,0
v posledních 12 měsících	0,0	0,0	8,4	6,3	0,0	0,0	0,0
před 12 měsíci	0,0	0,0	7,6	9,5	0,0	0,0	0,0
Perorální	100,0	0,0	1,3	27,8	0,9	92,6	0,0
Kouření	0,0	100,0	4,4	7,0	98,3	0,0	0,0
Čichání, šňupání	0,0	0,0	31,4	2,5	0,9	0,0	0,0
Jiný	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	3,7	100,0

Pokud byla u klienta zaznamenána injekční aplikace ať už v současnosti, v posledních 12 měsících nebo před více než 12 měsíci, je povinně vyplňován ukazatel týkající se užívání společných stříkaček či jehel. Po vyloučení únikových odpovědí „neznámo“ a „neodpověděl“ téměř 12 % injekčních uživatelů drog sdílelo stříkačky nebo jehly v posledním měsíci před začátkem léčby (12 % prvožadatelů), 16 % klientů sdílelo stříkačky nebo jehly v posledním roce, ale ne v posledním měsíci (12 % prvožadatelů) a 24 % sdílelo stříkačky či jehly někdy v životě, ale nikoliv v posledním roce (16 % prvožadatelů). Nikdy nesdílelo stříkačky či jehly podle vlastních výpovědí 48 % injekčních uživatelů drog (60 % prvožadatelů). Sdílení jehel a stříkaček podle vybraných drog uvádí graf 3.

Kromě základní drogy se sledují u klientů až čtyři vedlejší drogy. Většina klientů neměla uvedenu žádnou další drogu. Nejčastější vedlejší drogou byly kanabinoidy, opioidy a pervitin.

Klienti, kteří jako základní drogu uvedli alkohol, kromě jiného druhu alkoholu užívali pervitin a kanabinoidy. Uživatelé tabáku jako další drogu nejčastěji užívali alkohol, pervitin, konopné drogy a opiáty. Nejvíce gamblerů uvedlo užívání alkoholu, pervitinu a kanabinoidů.

graf 3: Struktura žadatelů o léčbu v r. 2015 podle skupin užívaných drog a sdílení jehel a stříkaček

Více než třetina uživatelů pervitinu uvedla užívání kanabinoidů, desetina užívání opiátů a 7 % alkohol. Uživatelé opioidů nejčastěji jako další drogu uváděli jiný opioid, dále pervitin a kanabinoidy. Klienti, kteří se léčili primárně pro užívání konopných drog, uváděli v téměř polovině případů jako další drogu pervitin, dále alkohol a opioidy (tabulka 4).

tabulka 4: Počet žadatelů o léčbu podle základní a vedlejší drogy (problému) v r. 2015, v %

Základní droga	Počet klientů celkem	Další droga							
		bez další drogy	alkohol	tabák	pervitin	opioidy	kanabinoidy	sedativa, hypnotika	gambling
Alkohol	1 569	66,4	11,3	8,0	9,4	2,7	9,9	4,1	0,9
Tabák	41	34,1	29,3	0,0	26,8	19,5	26,8	0,0	0,0
Pervitin	2 629	54,6	6,9	4,9	0,0	10,4	33,2	1,6	1,0
Opioidy	2 531	73,4	1,9	0,6	12,5	15,8	4,6	3,4	0,0
Kanabinoidy	562	33,5	18,0	9,8	46,3	12,8	0,9	3,6	1,1
Sedativa, hypnotika	127	48,0	11,0	6,3	18,9	47,2	8,7	4,7	0,0
Gambling	157	80,9	8,9	1,3	7,0	0,0	7,0	0,0	0,0
Celkem	7 616	62,0	7,2	4,4	10,1	11,2	15,5	2,9	0,6

Nejvyšší počet všech uživatelů alkoholu byl v r. 2015 hlášen v Praze (257 osob), dále v Olomouckém (204 osob) a Zlínském kraji (202 osob), mezi uživateli opioidů bylo nejvíce osob hlášeno v Praze (963 osob), Ústeckém (446 osob) a Středočeském kraji (445 osob), uživatelů pervitinu bylo nejvíce hlášeno z Ústeckého kraje (695 osob), Prahy (320 osob) a Středočeského kraje (263 osob).

Uživatelů alkoholu poprvé v léčbě bylo nejvíce ve Zlínském kraji (70 osob), Praze (53 osob) a Olomouckém kraji (51 osob), mezi uživateli pervitinu bylo nejvíce provozatelů v Ústeckém (210 osob), Středočeském kraji (108 osob) a v Praze (91 osob), u uživatelů opioidů bylo nejvíce provozatelů evidováno v Praze (41 osob) a v Ústeckém kraji (33 osob) – tabulka 5.

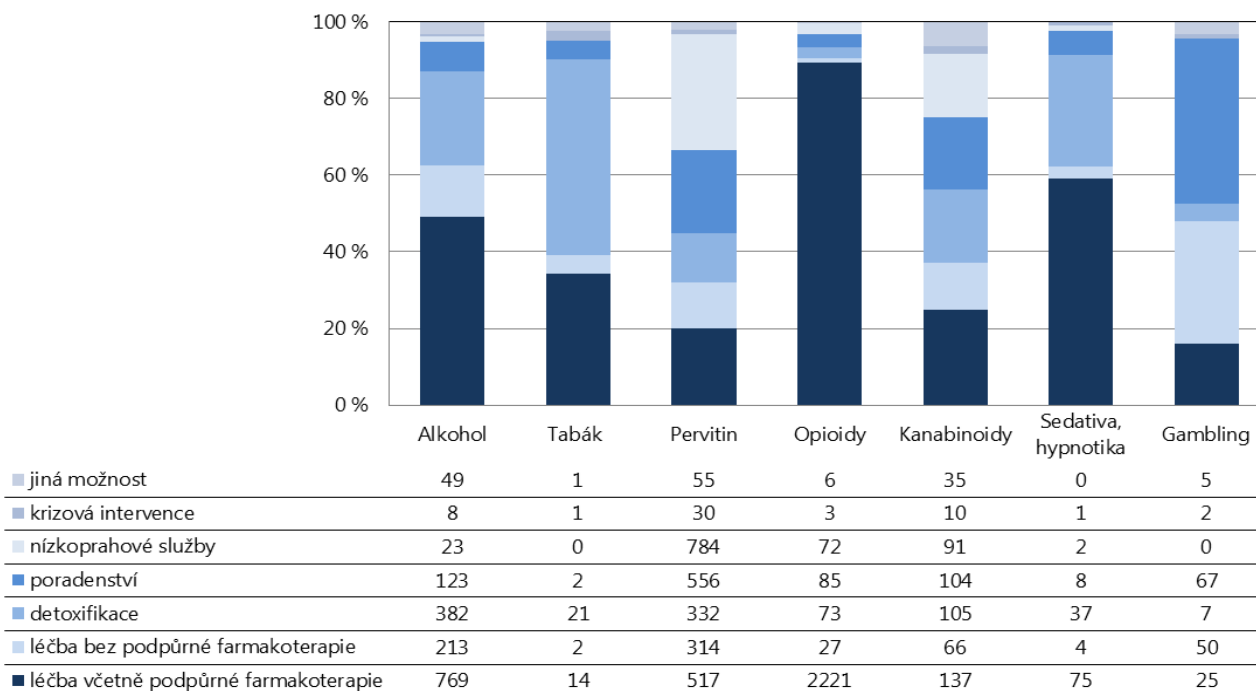
tabulka 5: Počet žadatelů o léčbu podle základních skupin užívaných drog (problému) a kraje bydliště v r. 2015

Kraj	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
	všichni léčení						
Hl. m. Praha	257	2	320	963	64	24	6
Středočeský kraj	142	2	263	445	51	14	15
Jihočeský kraj	64	1	93	111	25	5	7
Plzeňský kraj	69	0	120	60	33	5	8
Karlovarský kraj	22	2	63	23	10	2	2
Ústecký kraj	90	6	695	446	115	13	33
Liberecký kraj	82	4	124	31	22	5	37
Královéhradecký kraj	96	4	52	105	22	9	9
Pardubický kraj	66	2	48	31	30	5	14
Kraj Vysočina	58	2	256	21	48	5	11
Jihomoravský kraj	125	9	137	119	54	11	4
Olomoucký kraj	204	5	207	53	28	16	5
Zlínský kraj	202	1	84	16	20	9	2
Moravskoslezský kraj	85	1	146	90	36	4	0
cizinci	7	0	21	17	4	0	4
Celkem	1 569	41	2 629	2 531	562	127	157
	prvožadatelé						
Hl. m. Praha	53	1	91	41	23	3	4
Středočeský kraj	37	0	108	25	19	2	6
Jihočeský kraj	13	0	37	5	12	0	4
Plzeňský kraj	27	0	54	11	18	2	4
Karlovarský kraj	6	1	30	1	4	0	0
Ústecký kraj	21	2	210	33	49	4	19
Liberecký kraj	30	1	46	3	14	0	20
Královéhradecký kraj	38	4	20	8	13	3	6
Pardubický kraj	12	0	18	5	16	1	8
Kraj Vysočina	13	2	83	3	13	1	6
Jihomoravský kraj	42	3	48	8	20	2	3
Olomoucký kraj	51	2	63	12	14	6	2
Zlínský kraj	70	0	33	1	12	3	2
Moravskoslezský kraj	34	0	57	6	8	0	0
cizinci	4	0	14	1	0	0	1
Celkem	451	16	912	163	235	27	85

Téměř polovina uživatelů alkoholu podstoupila léčbu včetně podpůrné farmakoterapie, necelá čtvrtina detoxifikaci. U uživatelů tabáku více než polovina osob podstoupila detoxifikaci a více než třetina léčbu včetně podpůrné farmakoterapie. Gamblerům bylo ve 43 % poskytnuto poradenství a ve 32 % léčba bez podpůrné farmakoterapie.

Většina uživatelů opioidů podstoupila léčbu včetně podpůrné farmakoterapie (tj. především substituční léčbu), uživatelé pervitinu téměř ve třetině případů využili nízkoprahové služby, dále poradenství a léčbu vč. podpůrné farmakoterapie (shodně cca pětina). Čtvrtina uživatelů konopných drog podstoupila léčbu vč. podpůrné farmakoterapie, necelá pětina detoxifikaci a stejný podíl klientů pak poradenství. Mezi uživateli sedativ a hypnotik byla nejvíce poskytována léčba vč. podpůrné farmakoterapie (60 %) a detoxifikace (29 %) – graf 4.

graf 4: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle poskytnuté intervence v r. 2015

Podíl žen v populaci všech žadatelů o léčbu byl v r. 2015 přibližně 33 %, u prvožadatelů byl téměř stejný (34 %). V mladších věkových skupinách byl podíl žen vyšší, u skupiny 15–19letých byl dokonce vyšší podíl žen než mužů (57 %). Nejnižší byl podíl žen ve věku 35–49 let (přibližně čtvrtina). Průměrný věk všech léčených uživatelů v r. 2015 byl 34,6 let (muži 35,9, ženy 34,4) a 32,1 let (muži 32,7, ženy 31,0) u prvožadatelů (tabulka 6).

tabulka 6: Počet žadatelů o léčbu podle věkové skupiny a pohlaví v r. 2015, v %

Věková skupina	Všichni léčení		Prvožadatelé	
	muž	žena	muž	žena
- 15	58,8	41,2	62,5	37,5
15–19	42,9	57,1	46,5	53,5
20–24	62,0	38,0	61,0	39,0
25–29	65,8	34,2	71,0	29,0
30–34	67,6	32,4	71,3	28,7
35–39	73,7	26,3	73,3	26,7
40–44	75,1	24,9	73,9	26,1
45–49	71,6	28,4	69,9	30,1
50–54	70,1	29,9	62,2	37,8
55–59	59,6	40,4	60,0	40,0
60–64	67,9	32,1	73,5	26,5
65+	45,7	54,3	40,9	59,1
Celkem	67,4	32,6	65,9	34,1
Průměrný věk	35,9	34,4	32,7	31,0

Pozn.: u jednoho klienta nebylo uvedeno pohlaví

Mezi uživateli alkoholu ženy tvořily více než třetinu léčených osob, u uživatelů tabáku byl podíl žen více než poloviční. U ostatních (nelegálních) drog (bez alkoholu a tabáku) byla situace velice podobná jako u všech evidovaných klientů. Podíl žen byl v r. 2015 mezi uživateli nelegálních drog 32 % a mezi prvožadateli 35 %. Nejvyšší byl podíl žen u sedativ a hypnotik, a to jak u všech žadatelů o léčbu (53 %), tak i u prvožadatelů (63 %) – tabulka 7.

tabulka 7: Počet žadatelů o léčbu podle druhu užívané drog (problému) a pohlaví v r. 2015, v %

Druh drogy	Všichni léčení		Prvožadatelé	
	muž	žena	muž	žena
Alkohol	64,8	35,2	65,2	34,8
Tabák	48,8	51,2	43,8	56,3
Stimulancia	64,7	35,3	63,3	36,7
z toho pervitin	64,6	35,4	63,1	36,9
z toho kokain a crack	66,7	33,3	71,4	28,6
Opiáty	70,6	29,4	72,4	27,6
Kanabinoidy	71,9	28,1	69,4	30,6
z toho marihuana	71,8	28,2	69,4	30,6
Sedativa, hypnotika	47,2	52,8	37,0	63,0
Halucinogeny a delirogeny	66,7	33,3	0,0	0,0
Těkavé látky	62,5	37,5	0,0	100,0
Ostatní	64,3	35,7	60,0	40,0
Gambling	92,4	7,6	89,4	10,6
Celkem	67,4	32,6	65,9	34,1

Pozn.: u jednoho klienta nebylo udáno pohlaví

Průměrný věk léčených uživatelů alkoholu byl 43,5 let a uživatelů tabáku 37,5 let. Mezi uživateli ostatních drog byl průměrný věk 32,2 let a průměrný věk gamblerů byl při zahájení léčby 34,3 let (tabulka 8). Podle jednotlivých drog byl průměrný věk u uživatelů pervitinu 29,6 let, u uživatelů opioidů 35,7 let, u uživatelů konopných drog 25,4 let.

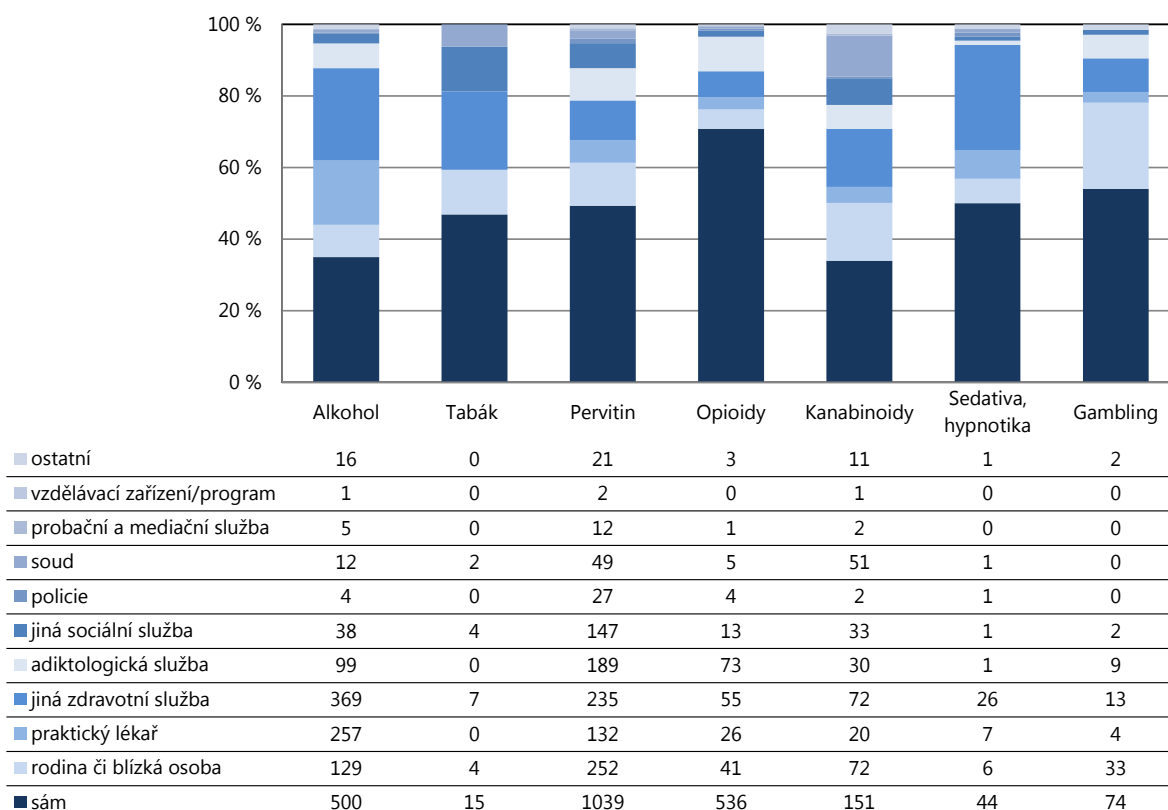
tabulka 8: Počet žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a věkových skupin v r. 2015, v %

Věková skupina	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
- 15	0,0	2,4	0,2	0,0	2,1	0,0	0,0
15–19	1,2	24,4	8,3	0,2	29,9	0,0	3,8
20–24	2,3	4,9	19,6	2,6	18,0	4,7	20,4
25–29	9,6	4,9	26,5	9,3	20,6	5,5	15,9
30–34	9,7	7,3	21,5	28,6	15,7	11,0	15,9
35–39	15,8	9,8	12,7	40,1	7,7	21,3	14,6
40–44	17,1	12,2	6,1	12,1	3,4	9,4	14,0
45–49	13,2	7,3	3,3	3,9	1,8	11,0	3,8
50–54	12,7	4,9	1,3	2,2	0,7	10,2	3,8
55–59	9,5	12,2	0,5	0,5	0,2	10,2	2,5
60–64	5,0	4,9	0,0	0,5	0,0	7,9	3,2
65+	3,9	4,9	0,0	0,1	0,0	8,7	1,9
Průměrný věk	43,5	37,5	29,6	35,7	25,4	45,4	34,3

Kromě základních informací o užívaných látkách, pohlaví, věku, bydlišti a dalších se v NRLUD povinně sleduje informace o tom, kdo doporučil klientovi léčbu nebo z jakého zařízení byl odeslán. Z dat vyplývá, že nejčastěji klienti přicházejí sami od sebe, a to 35 % uživatelů alkoholu, 47 % uživatelů tabáku a 54 % gamblerů. Mezi uživateli ostatních drog je podíl těch, kteří sami nastoupili léčbu, ještě vyšší, a to téměř polovina uživatelů pervitinu, 71 % uživatelů opioidů, polovina uživatelů sedativ a hypnotik a více než třetina uživatelů kanabinoidů.

Mezi další, kdo nejčastěji klientovi doporučil léčbu, patří rodina či blízké osoby, praktický lékař či ostatní zdravotnické služby, nebo adiktologická služby. Podrobné informace uvádí graf 5.

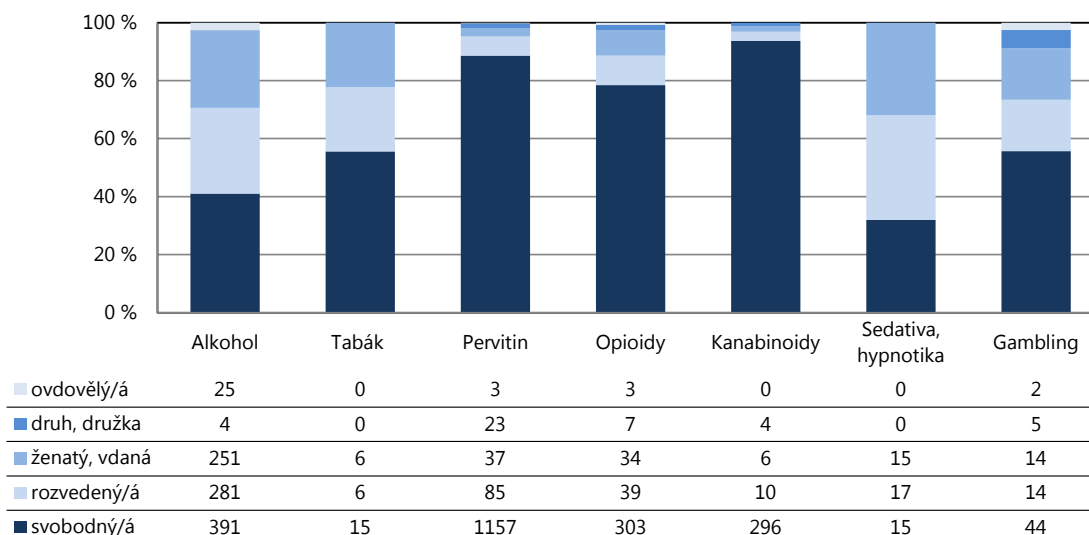
graf 5: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle zdroje doporučení léčby v r. 2015

U uživatelů alkoholu bylo 41 % osob svobodných, 30 % osob rozvedených a více než čtvrtina byla buď ženatých, nebo vdaných. Více než polovina hlášených kuřáků byla svobodných, gamblersů bylo svobodných téměř 56 % a stejný podíl (18 %) měli rozvedení a ženatí (vdaní) gamblersi.

Mezi uživateli nelegálních drog byla převážná část svobodných, a to 89 % u uživatelů pervitinu, 78 % uživatelů opioidů a 94 % uživatelů kanabinoidů. U uživatelů sedativ a hypnotik byli uživatelé rozděleni stejným dílem (po cca 1/3) mezi svobodné, rozvedené a ženaté (vdané) – graf 6.

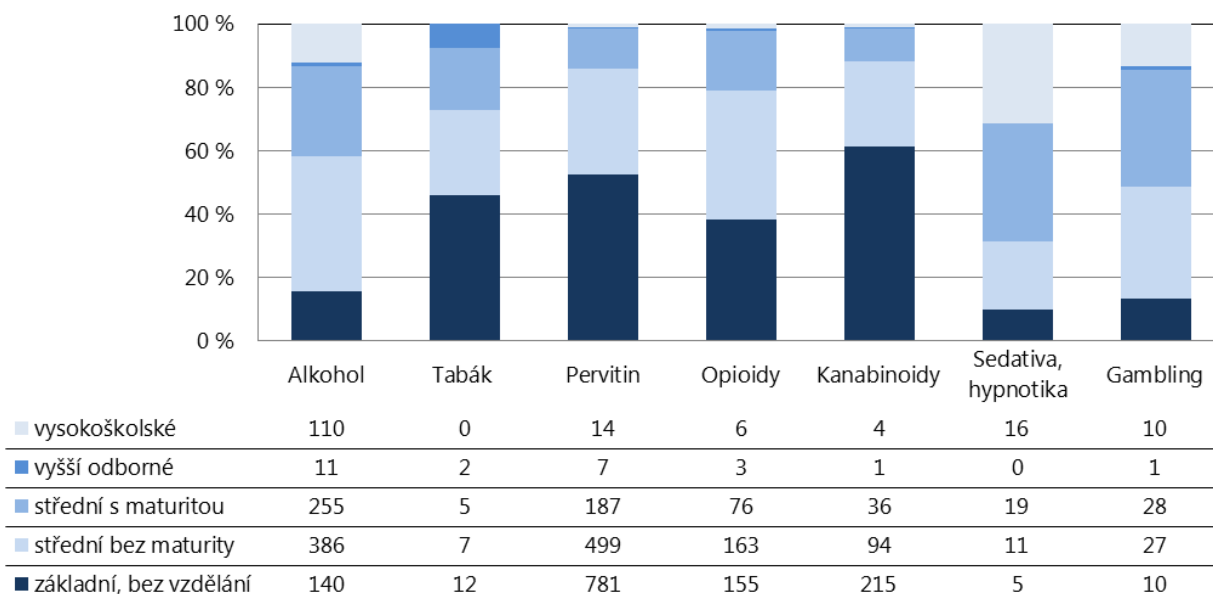
graf 6: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle rodinného stavu v r. 2015

Základní vzdělání převládalo u uživatelů nelegálních drog, zejména u uživatelů pervitinu (52 %) a kanabinoidů (61 %). Další významná část těchto uživatelů drog měla středoškolské vzdělání nebo byla vyučena. Většina uživatelů sedativ a hypnotik měla středoškolské vzdělání s maturitou (37 %) nebo vysokoškolské vzdělání (31%).

U uživatelů alkoholu převládalo středoškolské vzdělání bez maturity (43 %), následovali uživatelé se středoškolským vzděláním s maturitou (28 %). Gambleři měli převážně středoškolské vzdělání bez maturity (36 %) nebo s maturitou (37 %) – graf 7.

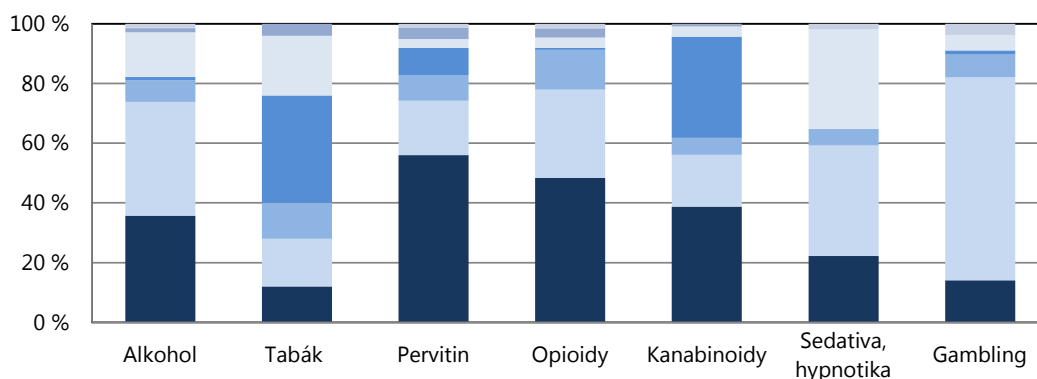
graf 7: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle vzdělání v r. 2015

Více než 38 % uživatelů alkoholu mělo pravidelné a 7 % příležitostné zaměstnání, více než třetina jich byla bez zaměstnání. Více než dvě třetiny gamblerů (68 %) měly pravidelné zaměstnání, nezaměstnaných bylo pouze 14 %.

Nezaměstnaní převládali mezi uživateli pervitinu (56 %), opioidů (48 %) a kanabinoidů (39 %). Pravidelné či příležitostné zaměstnání mělo 43 % uživatelů opioidů, 27 % uživatelů pervitinu a 23 % uživatelů kanabinoidů. Mezi uživateli sedativ a hypnotik převládaly osoby s pravidelným zaměstnáním (37 %) a osoby s invalidním či starobním důchodem (33 %) – graf 8.

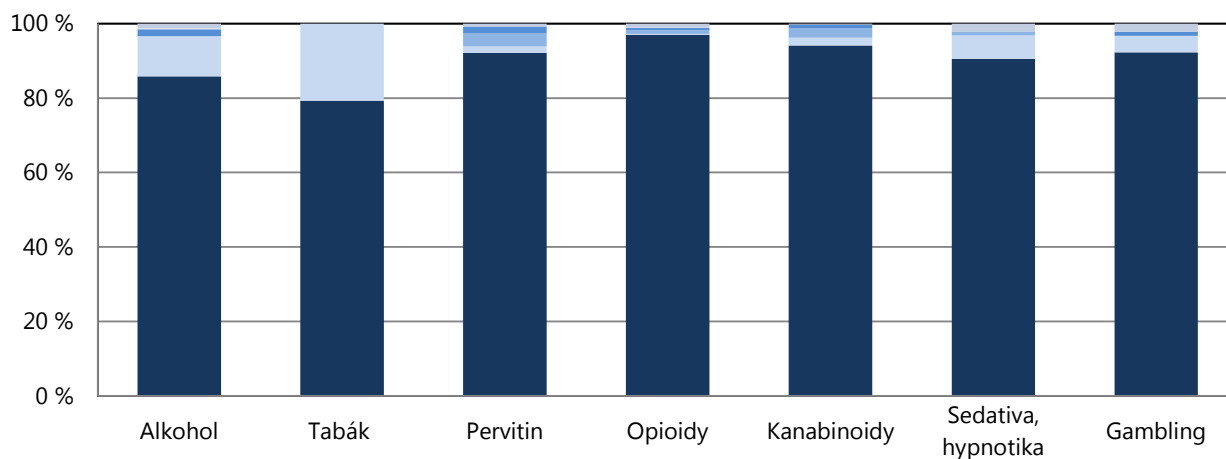
graf 8: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle zaměstnání v r. 2015

	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
■ jiné	12	0	19	6	1	1	3
■ v domácnosti	2	0	1	1	0	0	0
■ mateřská/rodičovská dovolená	13	1	61	13	2	0	0
■ invalidní/starobní důchod	144	5	46	15	12	18	4
■ student	11	9	145	3	119	0	1
■ příležitostné	69	3	136	58	20	3	6
■ pravidelné	367	4	290	129	61	20	53
■ nezaměstnaný	343	3	887	211	136	12	11

Většina uživatelů alkoholu, dalších drog i gamblerů měla českou nebo moravskou národnost, jinou národnost uvedla 4 % uživatelů, a to romskou (2 % uživatelů nelegálních drog) a slovenskou (1 % všech uživatelů drog) – graf 9.

graf 9: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle národnosti v r. 2015

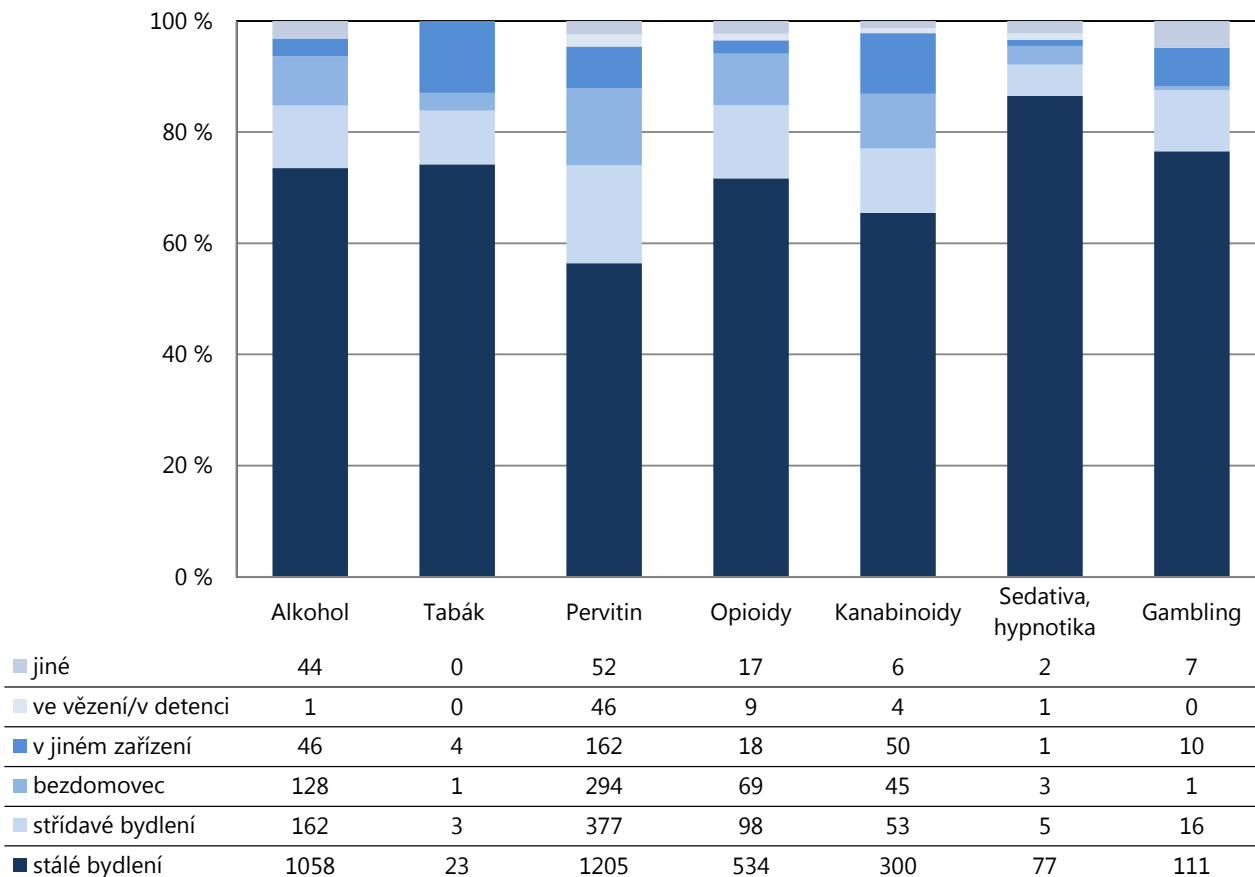

	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
■ jiná	14	0	11	24	1	2	2
■ polská	2	0	2	2	0	0	0
■ slovenská	20	0	29	13	4	0	1
■ romská	0	0	62	22	10	1	0
■ moravská	116	6	29	7	8	6	4
■ česká	924	23	1554	2156	370	86	84

Dalším povinně sledovaným ukazatelem v NRLUD je charakter bydlení, který popisuje stabilizaci životní situace klienta. Mezi léčenými uživateli alkoholu, tabáku, sedativ/hypnotik i patologických hráčů výrazně převládá stálé bydlení, a to u 74 % uživatelů alkoholu a uživatelů tabáku, 87 % sedativ a hypnotik, 71 % gamblerů. U uživatelů ostatních drog bylo

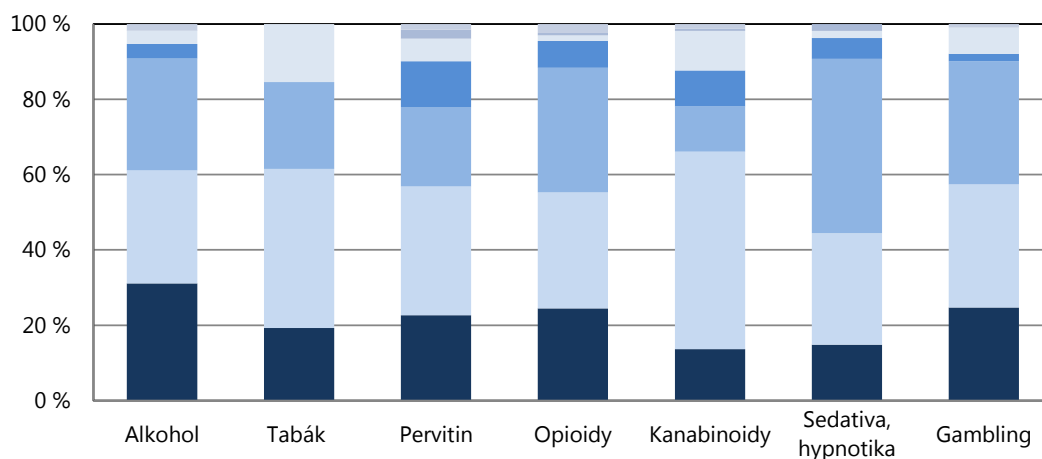
stálé bydlení evidováno méně často – u 56 % uživatelů pervitinu, 72 % uživatelů opioidů, 66 % uživatelů kanabinoidů; mezi uživateli těchto látek je také výrazný podíl těch, kteří uvádějí střídavé bydlení. U uživatelů alkoholu a nelegálních drog byl také poměrně vysoký podíl bezdomovců (graf 10).

graf 10: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle charakteru bydlení v r. 2015

Nepovinně sledovanou položkou v NRLUD je informace o tom s kým klient v době nástupu do léčby žije. Mezi uživateli nelegální drog je ve srovnání s ostatními uživatelskými skupinami vyšší podíl těch, co žijí s přáteli nebo jinými osobami (graf 11).

graf 11: Struktura žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a podle toho s kým bydlí v r. 2015

	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
■ jiné	18	0	25	11	5	0	1
■ ve věznici	1	0	39	3	2	1	0
■ v zařízení	36	4	99	7	41	1	7
■ s přáteli nebo jinými osobami	40	0	200	33	37	3	2
■ s partnerem/dítětem	308	6	346	154	47	25	33
■ s rodiči/rodinou	311	11	563	143	204	16	33
■ sám	322	5	373	114	53	8	25

Dalšími nepovinně sledovanými položkami, které informují o životních podmínkách klientů, jsou informace o tom, zda klient má vlastní děti a zda s dětmi žije. Kromě uživatelů alkoholu a sedativ či hynotik, u kterých cca dvě třetiny mají vlastní děti, většina uživatelů drog nemá vlastní děti. Většina uživatelů drog i gamblerů však s dětmi žije (tabulka 9).

tabulka 9: Počet žadatelů o léčbu podle skupin užívaných drog (problému) a toho, zda klient má nebo žije s dětmi v r. 2015, v %

	Alkohol	Tabák	Pervitin	Opioidy	Kanabinoidy	Sedativa, hypnotika	Gambling
	Klient má vlastní děti						
Ano	64,1	42,3	34,8	47,4	16,7	66,0	53,5
Ne	35,9	57,7	65,2	52,6	83,3	34,0	46,5
	Klient žije s dětmi						
Ano	67,7	85,7	76,7	60,3	82,2	64,9	61,8
Ne	32,3	14,3	23,3	39,7	17,8	35,1	38,2

Vypracoval: Ing. Nechanská Blanka

Literatura

Füleová, A., Zónová, J. and Petrášová, B. (2015). Výroční zpráva: Incidence, prevalence, zdravotní dopady a trendy léčených uživatelů drog v České republice v roce 2014, Praha, Hygienická stanice hl. m. Prahy, referát drogové epidemiologie.

Mravčík, V., Chomynová, P., Grohmannová, K., Janíková, B., Grolmusová, L., Tion Leštinová, Z., Rous, Z., Kiššová, L., Nechanská, B., Sopko, B., Vlach, T., Fidesová, H., Jurystová, L., Vopravil, J., Maliková, H. (2015) Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2014. Praha: Úřad vlády České republiky.

Studničková, B. (2009) Žádosti o léčbu spojenou s užíváním drog v ČR. Hodnocení kvality sbíraných dat. Zaostřeno na drogy 7 (1), 1-12. Praha: Úřad vlády České republiky.